

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту**

Дякон Ярослав Богданович

**УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ДИРЕКТОРА
ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

спеціальність 073 Менеджмент

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньою програмою
Управління закладом освіти

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: Житнухіна К.П. – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

РЕЦЕНЗЕНТ: Макарчук В. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

Захист відбудеться *21.12.2022 о 9:00* на засіданні ЕК кафедри *педагогіки та освітнього менеджменту*.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі *педагогіки та освітнього менеджменту*, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 110 а

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПРАВОВА КУЛЬТУРА ДИРЕКТОРА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА .	7
1.1. Сутність характеристика ключових понять дослідження	7
1.2. Правова культура директора закладу загальної середньої освіти як ключовий аспект управлінської діяльності	25
1.3. Чинники управління розвитком правової культури директора закладу загальної середньої освіти	32
РОЗДІЛ 2. ЕФЕКТИВНІ ШЛЯХИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ДИРЕКТОРА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	42
2.1. Сучасний стан управління розвитком правової культури директора закладу загальної середньої освіти	42
2.2. Практичні рекомендації управління розвитком правової культури директора закладу загальної середньої освіти	54
ВИСНОВКИ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	76

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Сучасні проблеми демократизації суспільства, становлення України як незалежної держави, зміна стратегій реформування в системі загальної середньої освіти на сучасному етапі, вимагають сучасних підходів до управління сучасними закладами освіти. Зокрема, нині вимоги до школи потребують високої професійної компетентності учасників освітньо-виховного процесу, а особливо – керівників закладів загальної середньої освіти.

Виникає необхідність розв'язання завдань, спрямованих на пошук шляхів гармонійного входження керівників закладів освіти у правове поле держави на основі Конституції України, Програми правової освіти населення, Законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, Професійний стандарт на групу професій «Керівник (директор) закладу освіти» та інших нормативно-правових документів.

Аналіз стану і розробки цієї проблеми виявив наявність у значній частині громадян правового нігілізму й інфантилізму, що суттєво знижує їх позитивну соціалізацію та якість професійної діяльності. Ці нові тенденції в суспільстві посилюють вагомість такої функції сучасного керівника закладу освіти, як підвищення особистої правової культури та правової культури підлеглих, переконання їх у необхідності керуватись правовими нормами, мати активну громадянську позицію та позитивну правову свідомість. Отже, управлінська діяльність керівника закладу освіти має співвідноситись з глибоким знанням сучасного законодавства та галузевої нормативно-правової бази. У цих умовах значно актуалізується потреба в неперервній правовій підготовці керівників ЗЗСО незалежно від віку і стажу професійної діяльності.

У ході теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження з'ясовано, що незважаючи на велику кількість наукових розвідок вітчизняних учених, відсутній єдиний погляд на сутність понять «правова культура», «управління розвитком правової культури керівника ЗЗСО».

Проблеми управлінської діяльності, культурологічної її складової, підвищення управлінської кваліфікації розкриваються у сучасних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених: В. Бондаря, Л. Даниленко, Г. Дмитренка, Г. Єльнікової, В. Крижка, Н. Кузьмініної, В.Лугового, В. Мельник, Н. Островерхової, О. Яркової та ін.

У дослідженні простежено генезу формування підходів до проблеми управлінської культури керівника закладу освіти у працях таких науковців, як Н. Кузьмініної, Л. Карамушка, В. Маслова, В. Мельник, Н. Островерхової, Є. Павлютенкова, Л. Пермінової, М. Поташника, О. Пехоти, Т.Сорочан, Є. Тонконової, Ф. Хміль, П. Щербань та ін.

Аналіз праць науковців показав, що на сьогодні майже відсутні дослідження, предметом яких було б теоретичне обґрунтування та апробація змісту формування правової культури та правової компетентності керівників

ЗЗСО. Проблемними залишаються також питання визначення змісту, обсягу та систематизації, необхідних керівникам освітніх закладів правових знань, умінь, навичок, мотиваційно-ціннісних орієнтацій, а також відповідної діагностичної бази.

Таким чином, актуальність і необхідність такого дослідження даної проблеми, а також недостатність її розробки й обумовили вибір теми кваліфікаційної роботи **«Управління розвитком правової культури директора закладу загальної середньої освіти»**.

Об'єкт дослідження – розвиток правової культури директора ЗЗСО.

Предмет дослідження – шляхи управління розвитком правової культури директора закладу загальної середньої освіти в сучасних умовах.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні ефективних шляхів управління розвитком правової культури директора ЗЗСО в сучасних умовах.

Відповідно до поставленої мети визначено основні **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці.

2. Розкрити правову культуру директора закладу загальної середньої освіти як ключового аспекту управлінської діяльності.

3. З'ясувати сучасний стан управління розвитком правової культури директора ЗЗСО.

4. Розробити практичні рекомендації управління розвитком правової культури директора закладу загальної середньої освіти в сучасних умовах.

Для розв'язання поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* (аналіз наукової літератури, вивчення, систематизації та узагальнення нормативно-правових документів про освіту, збору, узагальнення і класифікації даних анкетування) та *емпіричні* (спостереження, бесіди, тестування, інтерв'ювання та методи статистичної обробки кількісних показників).

Експериментальна база дослідження. Експериментальне дослідження проводилося на базі Комунального навчального закладу «Черкаський інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради». Загальна кількість респондентів – 52 особи.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що обґрунтовано сутність поняття «правова культура», «розвиток правової культури директора ЗЗСО», «управління розвитком правової культури директора ЗЗСО» та визначено чинники управління розвитком правової культури директора ЗЗСО в післядипломній педагогічній освіті.

Практична значущість отриманих результатів дослідження полягає в розробці ефективних шляхів управління розвитком правової культури директора ЗЗСО та можливості використання теоретичних положень й практичних рекомендацій керівниками ЗЗСО та у системі післядипломної педагогічної освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження представлені на XI Всеукраїнській науково-практичній онлайн-конференції

«Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» (24 листопада 2022 р., м. Умань).

Публікації. Основні положення дослідження публікувались у статті «Особливості управління правовою культурою керівника закладу загальної середньої освіти» та тезах «Правова культура директора закладу загальної середньої освіти як ключовий аспект управлінської діяльності».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (68 найменувань) та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 79 сторінок, з них 68 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу наукової психолого-педагогічної літератури з'ясовано, що в сучасних соціально-економічних умовах актуальною залишається проблема управління розвитком правової культури директора закладу загальної середньої освіти.

Результати теоретичного аналізу дослідження свідчать, що у вітчизняній науковій літературі істотна увага приділяється вивченню питань, пов'язаних з поняттям «правова культура».

В результаті аналізу наукової літератури уточнено зміст поняття «правова культура керівника закладу загальної середньої освіти», яке ми розглядаємо як високий ступінь володіння правом у конкретній професійно-педагогічній практичній діяльності, глибокі і об'ємні знання законів і підзаконних актів, джерел права, на які він повинен спиратися реалізуючи управлінську діяльність, розуміння принципів права учасників педагогічного процесу і способів правового регулювання їхніх відносин, ставлення до права як до невід'ємної складової професійної діяльності, здатність захищати і впроваджувати правові відносини в управлінській діяльності в суворій відповідності з правовими й розпорядчими принципами законності.

Встановлено, що правова культура керівника ЗЗСО є складним утворенням, структуру якого складають такі складові: ціннісно-мотиваційна (ціннісні орієнтації на дотримання норм права, потреби і мотиви законослухняної поведінки); когнітивна (система сучасних професійно-правових знань); поведінково-діяльнісна (демонстрування законослухняної поведінки, дотримання правових норм, захист законних прав та інтересів, зокрема вихованців, уміння правового виховання молоді); емоційно-вольова (вольові якості, наполегливість, бажання творчо розв'язати професійно-правову проблему та ін.); особистісно-рефлексивна (здатність правомірно оцінювати результати власної професійно-педагогічної діяльності та правові вчинки інших).

На основі аналізу теорії та практики визначено чинники управління розвитком правової культури директора ЗЗСО: у педагогічній практиці шляхом забезпечення інноваційності змісту підвищення кваліфікації директора ЗЗСО за умови поєднання управлінського і методичного супроводів у єдиному інформаційно-освітньому середовищі: неперервна післядипломна освіта,

науково-методична діяльність і самоосвіта, що здійснюються у результаті планованого управління розвитком правової культури директорів ЗЗСО.

Для визначення сучасного стану управління розвитком правової культури директора ЗЗСО нами проведено дослідження, в ході якого вдалося з'ясувати, що, на жаль, більшість директорів ЗЗСО мають середній та низький рівні розвитку правової культури (46,6 % та 24,8 % відповідно) і тільки 28,6 % діагностованих мають високий рівень розвитку правової культури. Це підтверджує той факт, що більшість директорів ЗЗСО визначаються сформованістю інтересу і усвідомленої необхідності в правовій інформації, фрагментарна готовність поповнювати знання, ситуативний характер поваги і дотримання прав власної особистості та інших людей, занижений рівень об'єктивності, самостійності і критичності оцінки правових явищ, відсутність прагнення користуватися правовою нормою при розгляді окремого випадку, поверхові загальні уявлення про нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини в сфері освіти та відсутність конкретних знань освітнього права, відсутність знань юридичних процедур захисту своїх прав тощо.

Підвищення рівня розвитку правової культури директора ЗЗСО через визначення ролі, місця, змісту, удосконалення інструментів формування, підвищення рівня управлінських процесів, є одним із важливих завдань і напрямів підвищення якості й ефективності результатів у розвитку загальної культури керівника ЗЗСО.

За підсумками проведеного дослідження нами розроблено практичні рекомендації управління розвитком правової культури директора ЗЗСО.

Серед найбільш дієвих вважаємо наступні: у міжкурсовий період важливу роль відіграє діяльність Центру підготовки керівників закладів освіти, на базі якого варто проводити навчальні семінари для директорів ЗЗСО (на тему «Формування правової культури та правової компетентності директора ЗЗСО»), під час яких розглядатимуться питання формування нормативно-правової компетентності керівника закладу освіти, основи правової культури.

Крім того, в міжкурсовий період підвищення кваліфікації важливу роль відіграють інноваційні технології, як-от: тренінгові, кейс-технології, технологія проектного навчання, портфолію, інформаційно-комунікаційні тощо. Їх застосування дає змогу поглибити правові знання, удосконалити вміння й навички щодо застосування правових норм у професійно-педагогічній діяльності керівників ЗЗСО.

Дані практичні рекомендації можуть сприяти підвищенню ефективності управління розвитком правової культури директора ЗЗСО, й використовуватися в системі підвищення кваліфікації керівників закладів освіти щодо управління персоналом закладу освіти та науково-методичним забезпеченням просвітницької діяльності управління освіти.